

Демиденко В.О.

Національна академія внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТІВ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

На сьогодні є гостра потреба значно посилити науково-теоретичне забезпечення саме муніципального права України. Адже муніципальне право поряд з іншими галузями національного права України має сформулювати правові засади розквіту України, її адміністративно-територіальних одиниць.

Як видається, підвищення ефективності правового регулювання муніципально-правових відносин можливе не тільки шляхом удосконалення законодавства, але й за рахунок науково-обґрунтованого посилення взаємодії, взаємозв'язку між різними структурними елементами системи муніципального права, його вдосконалення, усунення прогалин, суперечностей тощо.

Нинішня система муніципального права України включає такі елементи, як: а) принципи муніципального права; б) муніципально-правові норми; в) муніципально-правові інститути; г) підгалузь муніципального процесу. Формування в науці муніципального права функціонально довершеної доктрини інститутів муніципального права України, виокремлення недоліків їх нормативно-правового закріплення та фактичної реалізації, обґрунтування та втілення пропозицій щодо їх удосконалення буде запорукою прогресивного розвитку муніципального права України в інтересах людини, територіальних громад та Українського народу.

На основі системного аналізу доцільно сформулювати висновок, що муніципально-правовий інститут є основним складовим елементом муніципального права України та являє собою сукупність функціонально й інституційно пов'язаних та взаємообумовлених муніципально-правових норм та, в окремих випадках, правових норм інших галузей права (як матеріального і процесуального характеру), що спрямовані на регулювання й охорону історично традиційно сформованих однорідних груп суспільних відносин, які належать до предмету муніципального права України.

Ключові слова: *інститут муніципального права України, система муніципального права України, ознаки муніципально-правових інститутів, система права, муніципальне право України.*

Постановка проблеми. Нині в Україні триває децентралізація державної влади. Остання спрямована на вдосконалення правового регулювання широкого кола сфер життєдіяльності людини та суспільства, організації та функціонування органів публічної влади, їх посадових і службових осіб. Фактично процеси децентралізації торкнулися сфери фінансів, містобудування, освіти, охорони здоров'я, надання адміністративних послуг, соціального захисту тощо. На офіційному сайті Уряду України вказано, що вже створено 705 об'єднаних територіальних громад. Вживають заходи щодо формування нових об'єднаних територіальних громад. Маємо досить переконливі перші позитивні результати діяльності цих територіальних громад, підвищення соціально-економічного рівня розвитку вказаних територій, суттєве зміцнення забезпечення реалізації конституційних прав і сво-

бод, законних інтересів людини і громадянина, в тому числі муніципальних прав і свобод особи, саме за рахунок підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування та посадових осіб об'єднаних територіальних громад.

Усе це зумовлює потужний розквіт такої галузі національного права України, як муніципальне, оновлення його складових елементів, формування нових муніципально-правових інститутів. Адже саме ця галузь покликана регулювати та охороняти весь комплекс суспільних відносин, які складаються в процесі реалізації територіальними громадами, органами та посадовими особами муніципальної влади права на місцеве самоврядування.

Водночас на сьогодні є гостра потреба значно посилити науково-теоретичне забезпечення саме муніципального права України. Адже ця галузь

поряд з іншими галузями національного права України має сформулювати правові засади розквіту України, її адміністративно-територіальних одиниць. А відповідно, забезпечити успішне досягнення стратегічних цілей – інтеграцію до Європейського Союзу, відновлення територіальної цілісності Української держави, деокупацію окремих районів Донецької і Луганської областей, Автономної Республіки Крим та, нарешті, консолідацію Українського народу та його частин асоційованих як територіальні громади, в тому числі на основі муніципально-правових цінностей.

На наш погляд, особливу увагу доцільно зорієнтувати на систему муніципального права України, загальнотеоретичну характеристику таких його структурних елементів, як: а) принципи муніципального права; б) муніципально-правові норми; в) муніципально-правові інститути; г) підгалузь муніципального процесу.

Разом із тим видається, що найбільш прискіплива увага наукової та політичної спільноти має бути спрямована на інститути муніципального права України, що за останні роки особливо динамічно модернізуються, створюються нові.

Аналіз публікацій і досліджень. Розкриваючи науково-теоретичну сутність, правову природу інститутів муніципального права, класифікуючи їх на певні види, висвітлюючи особливості нормативно-правового закріплення та реалізації, доцільно взяти до відома, перш за все, результати досліджень правників із теорії держави та права. Це, зокрема, праці С.С. Алексєєва, М.І. Байтіна, С.В. Бобровник, О.Л. Богінич, Є.П. Євграфової, А.П. Заєць, Д.А. Керімова, В.В. Копейчикова, В.В. Лазарева, М.М. Марченка, М.І. Матузова, О.Г. Мурашина, В.С. Нерсисянца, Н.М. Оніщенко, Н.М. Пархоменко, О.В. Петришина, П.М. Рабіновича, О.Д. Тихомирова, М.В. Цвіка, Ю.С. Шемшученка, Л.С. Явича та інших, які зробили значний внесок у дослідження вказаної вище проблематики.

Разом із тим повноцінне розкриття інститутів муніципального права, на наш погляд, передбачає проведення порівняльно-правового аналізу відповідних досліджень щодо інститутів права, проведених в інших галузевих юридичних науках. Методологічна правильність цього підходу посилюється й тим, що муніципальне право є комплексною галуззю права, яка має свою історію становлення та у свій час виокремилася з інших галузей права. Більше того, зважаючи на комплексний характер окремих інститутів муніципального права, нині певна частина суспільних відносин, що належать до предмету регулювання муніципального права,

є об'єктом правового впливу інших галузей права (конституційного права, адміністративного права, цивільного права, кримінального права, сімейного права, трудового права та інших).

З огляду на наведене науково-теоретична основа даної публікації включає праці низки таких правників галузевих юридичних наук, присвячених інститутам права, як: Т.Г. Андрусак, Ю.М. Бисага, А.М. Вітченко, В.В. Головченко, В.М. Горшенєв, А.З. Георгіца, І.Я. Дюрягін, О.В. Зайчук, А.С. Піголкин, В.Б. Ісаков, Т.В. Кашаніна, М.І. Козюбра, В.П. Корельський, А.М. Колодій, С.Л. Лисенков, В.Ф. Мелашенко, О.В. Носенко, Н.М. Оніщенко, М.Ф. Орзіх, П.М. Рабінович, В.П. Пастухов, В.Ф. Погорілко, Н.В. Пронюк, В.К. Самігулін, В.О. Сумін, Ю.М. Тодика, В.Л. Федоренко, О.Ф. Фрицький, В.В. Цветков, В.М. Шаповал та ін.

Водночас варто зауважити, що проблематика інститутів у муніципальному праві висвітлена вкрай поверхнево. Проте окремі аспекти цього важливого питання були предметом уваги в працях таких вчених: О.В. Батанова, М.О. Баймуратова, В.І. Борденюка, І.А. Галіахметова, Р.К. Давидова, В.М. Кампо, Н.В. Камінської, Б.В. Калиновського, М.І. Корнієнка, В.В. Кравченка, В.С. Куйбіди, П.М. Любченка, М.В. Пітцика, В.Ф. Погорілка, М.О. Пухтинського, В.П. Рубцова, О.М. Солоненка, А.О. Селіванова та ін.

Метою дослідження є розкриття інститутів муніципального права, аналіз їх юридичної природи, визначення їх місця і ролі серед інших елементів системи муніципального права, встановлення особливостей нормативно-правового закріплення та реалізації в муніципально-правових відносинах.

Виклад основного матеріалу. Нині Українська держава перебуває на непростому етапі свого еволюційного розвитку. Маємо гібридну війну Російської Федерації проти України, виклики в економічній, політичній, правовій, демографічній, соціальній, екологічній та інших сферах.

Подальше становлення України як сильної, європейської держави із сталими демократичними традиціями, що займе гідне місце в міжнародному співтоваристві та світовій економіці, можливе лише через комплексні, структурні реформи. Звичайно, ці процеси стосуються і національної системи права, що потребує вдосконалення відповідно до потреб сьогодення, сучасних досягнень юридичної науки.

Разом із тим особливі сподівання покладаються на муніципальне право України, що, являючись вагомим елементом національної системи

права, має власну складну систему. Більше того, збереження позитивної динаміки розвитку муніципального права України залежить у тому числі від рівня науково-теоретичного розкриття системи муніципального права.

Варто наголосити, що підвищення ефективності правового регулювання муніципально-правових відносин можливе не тільки шляхом вдосконалення законодавства, але й за рахунок науково-обґрунтованого посилення взаємодії, взаємозв'язку між різними структурними елементами системи муніципального права, його вдосконалення, усунення прогалин, суперечностей тощо.

У цьому зв'язку вкрай важливо встановити лексичне значення слова «система», висвітити елементи національної системи права, встановити місце і роль муніципального права в цій системі та власне розкрити структурні складові елементи системи муніципального права, встановити співвідношення елементів між собою, визначити місце інститутів муніципального права як одного з ключових структурних елементів.

Необхідно зауважити, що академічний тлумачний словник української мови визначає слово «система» як порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь [7, с. 203]. Етимологічний словник української мови встановлює, що слово «система» запозичено з французької мови «systeme» – «сполучення, організація» [14, с. 244].

У свою чергу, М.В. Цвік та О.В. Петришин визначають систему права як сукупність чинних принципів і норм права, якій притаманні єдність, узгодженість, диференціація (поділ) і згуртованість норм у відносно самостійні структурні утворення (інститути, галузі та підгалузі права) [15, с. 244]. Проте М.І. Матузов та О.В. Малько до структурних елементів системи права відносять: а) норму права; б) галузь права; в) підгалузь; г) інститут права; д) субінститут [21, с. 396]. Водночас С.Д. Гусарев, А.Ю. Олійник, О.Л. Слюсаренко розкривають систему права як об'єктивну зумовлену внутрішню організацію права певного суспільства, яка полягає в єдності і погодженості всіх юридичних норм та диференціації їх по галузям, підгалузям та інститутам [10, с. 113]. Фактично аналогічну думку стосовно до системи права висловлює авторський колектив у складі Є.В. Білозьорова, В.П. Власенка, О.Б. Горової, А.М. Завального [22, с. 138]. Проведений аналіз інших доктринальних досліджень правників загальної теорії держави та права дає підстави стверджувати, що в науковому середовищі щодо

системи права, за великим рахунком, спостерігається однотайність в аспекті таких її структурних елементів, як норма права, інститут, підгалузь та галузь [20, с. 300; 8, с. 85; 9, с. 136; 18, с. 430].

Звичайно, кожна галузь права, в тому числі і муніципальне право України, має свою власну систему. На нашу думку, система муніципального права України – це цілісна, логічно побудована, структурно організована сукупність норм муніципального права України, яка динамічно розвивається прямо залежно від прогресу соціально-економічних і політичних умов життєдіяльності громадянина, територіальної громади, інших суб'єктів місцевого самоврядування та носить дуалістичний характер: з одного боку, виявляється в єдності, узгодженості, взаємозалежності між собою норм муніципального права України, а з іншого – їх диференціації на відповідні принципи та інститути муніципального права України та підгалузь муніципального процесу.

Як наслідок, нинішня система муніципального права України включає такі елементи, як: а) принципи муніципального права; б) муніципально-правові норми; в) муніципально-правові інститути; г) підгалузь муніципального процесу.

При цьому первісним, базовим елементом муніципального права є муніципально-правові норми. На наш погляд, муніципально-правові норми – це змістовно та формально визначені, встановлені або санкціоновані державою, Українським народом або його частиною, асоційованою як територіальна громада, загальнообов'язкові правила поведінки суб'єктів муніципально-правових відносин, за невиконання або неналежне виконання яких настає муніципально-правова відповідальність або інша юридична відповідальність.

Під принципами муніципального права доречно розуміти загальні, основоположні, інтегровані, керівні начала муніципально-правового регулювання суспільних відносин, що складають предмет муніципального права [12, с. 43].

Принципи муніципального права концентровано відображають фундаментальні начала муніципально-правового регулювання суспільних відносин, що складають предмет муніципального права. Принципи муніципального права являють собою систему вихідних ідей щодо організації і здійснення такої форми публічної влади, як муніципальна влада [12, с. 42].

У свою чергу, принципи муніципального права та муніципально-правові норми об'єднуються в наступний елемент системи муніципального права України – муніципально-правові інститути.

В юридичній літературі дослідження муніципально-правових інститутів, формування їх поняття, розкриття юридичної природи та видів здійснено поверхнево. Проте аналіз наявних досліджень вказує, що правники розкривають це муніципально-правове явище з певними особливостями.

Так, у переважній більшості муніципально-правові інститути визначаються як певні сукупності норм, що регулюють певну групу взаємопов'язаних однорідних суспільних відносин у межах галузі муніципального права [16, с. 19; 19, с. 31].

На наш погляд, муніципально-правовий інститут є основним системно організуючим складовим елементом муніципального права України та являє собою сукупність функціонально й інституційно пов'язаних та взаємообумовлених муніципально-правових норм та, в окремих випадках, правових норм інших галузей права (матеріального і процесуального характеру), що спрямовані на регулювання й охорону історично традиційно сформованих однорідних груп суспільних відносин, які належать до предмету муніципального права України.

Окрім того, для інституту муніципального права є характерною низка ознак – якісних рис, які суттєво відрізняють його від інших елементів системи муніципального права України.

Зокрема, інститут муніципального права – це сукупність муніципально-правових норм, які злагоджено функціонально та інституційно поєднані між собою. Він існує в межах галузі муніципального права. Варто зауважити, що інститут муніципального права – це не проста сукупність будь-яких муніципально-правових норм. Об'єднання муніципально-правових норм в інститут відбувається на основі предмету, методів та способів правового регулювання цього муніципально-правового інституту. При цьому предметом правового регулювання муніципально-правового інституту є певна група однорідних, взаємозалежних муніципально-правових відносин, що об'єктивно потребують правового регулювання. Метод правового регулювання муніципально-правового інституту є додатковим фактором консолідації муніципально-правових норм та являє собою низку прийомів і засобів юридичного впливу на муніципально-правові відносини з метою їх приведення у відповідність до вимог муніципально-правового інституту. З огляду на наведене предмет і метод правового регулювання муніципально-правового інституту є його кваліфікаційними ознаками та спрямовані на забезпечення нормативної самостійності, стійкості, цілісності, автономності функціонування цього елемента сис-

теми муніципального права. Слід підкреслити, що самостійність та відносна автономність функціонування муніципально-правового інституту проявляється лише в межах галузі муніципального права і в жодній мірі – в системі права в цілому. Окрім того, предмет і метод правового регулювання муніципально-правового інституту вказують, якими саме якісними рисами відрізняється цей інститут муніципального права від іншого.

Для прикладу, візьмемо такі муніципально-правові інститути, які багато в чому подібні, але й мають суттєві розбіжності за предметом та наповненістю методів правового регулювання. Це: а) інститут сільського, селищного, міського голови та б) інститут старости. Так, ці інститути відмінні за предметом свого правового регулювання. Зокрема, інститут сільського, селищного, міського голови спрямований на регулювання низки суспільних відносин щодо муніципально-правового статусу сільського, селищного, міського голови як головної посадової особи територіальної громади. У свою чергу, інститут старости має за мету регулювати муніципально-правовий статус виборної посадової особи місцевого самоврядування, що здійснює свою діяльність у межах відповідного старостинського округу.

Спільність цих інститутів полягає в тому, що в процесі регулювання муніципально-правових відносин вказані муніципально-правові інститути покликані забезпечити представницький характер цих посадових осіб місцевого самоврядування, виборність, відповідальність перед територіальною громадою або її частиною тощо. Усі ці аспекти знаходять своє відображення в структурі цих муніципально-правових інститутів.

Разом із тим інститут сільського, селищного, міського голови та інститут старости відмінні не лише за предметом, а й до певної міри за методами правового регулювання, правильніше – їх наповненістю. Зокрема, під час регламентування муніципально-правового статусу цих посадових осіб використовується диспозитивний та імперативний методи правового регулювання (з домінуванням останнього). При цьому варто нагадати, що метод – це сукупність юридичних способів правового регулювання, тобто способи є його складовими частинами, так би сказати – «будівельним матеріалом» методу [11, с. 9]. Можна виокремити такі способи правового регулювання, як: дозвіл, заборона, зобов'язання та загальне встановлення.

Зважаючи на наведене, необхідно зауважити про значно ширший спектр використання способів правового регулювання стосовно сільського, селищного, міського голови в порівнянні зі старо-

стою. Зокрема, в аспекті застосування такого способу правового регулювання, як дозвіл сільський, селищний, міський голова відповідно лише до ст. 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР, де закріплені повноваження сільського, селищного, міського голови, має більше двох десятків прав, а староста згідно зі ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» – лише дванадцять [2]. Це і зрозуміло. Адже інститут сільського, селищного, міського голови за вагомістю, функціональним навантаженням значно перевищує інститут старости.

Окрім того, невідповідність методів та способів правового регулювання муніципально-правових відносин має наслідок, що муніципально-правовий інститут функціонально недовірливий та викликає негативну реакцію територіальної громади або її частини.

Для прикладу, можна навести недовірливість інституту відкликання депутата місцевої ради, обраного шляхом висування місцевою організацією політичної партії, за народною ініціативою. Зокрема, відповідно до ст. 37 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 року № 93-IV виборці можуть відкликати обраного ними депутата місцевої ради, якщо він: а) порушує Конституцію та закони України, що встановлено судом; б) пропустив протягом року більше половини пленарних засідань ради або засідань постійної комісії, не виконує без поважних причин свої обов'язки депутата місцевої ради у виборчому окрузі; в) практична діяльність депутата місцевої ради суперечить основним принципам і положенням його передвиборної програми, має місце невиконання депутатом місцевої ради обов'язку звітувати перед виборцями та проводити зустрічі з ними [3]. У цьому випадку виборці проводять збори, де розглядається питання про відкликання депутата за народною ініціативою, створюють ініціативну групу для збирання підписів щодо відкликання, остання збирає підписи у встановлені законом строки та процедури і передає всі матеріали, що визначені Законом України «Про статус депутатів місцевих рад», до відповідної територіальної виборчої комісії.

Якщо під час ініціювання відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою дотримано вимог законодавства України щодо оформлення підписних листів та кількості підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання депутата місцевої ради, територіальна виборча комісія відповідно до вимог ч. 6 ст. 41 Закону

України «Про статус депутатів місцевих рад» приймає рішення про відкликання депутата за народною ініціативою (в разі якщо депутат був обраний шляхом самовисування) або про звернення до вищого керівного органу партії, місцева організація якої висувала відповідного депутата, щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.

При цьому вищий керівний орган партії відповідно до ч. 7 ст. 41 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» розглядає звернення територіальної виборчої комісії щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою та може прийняти рішення або про а) відкликання такого депутата за народною ініціативою, або б) про відмову в задоволенні цієї ініціативи.

Тобто в даному випадку застосування диспозитивного методу правового регулювання муніципально-правових відносин щодо прийняття рішення вищим керівним органом партії про відкликання депутата місцевої ради, обраного шляхом висування місцевою організацією політичної партії, за народною ініціативою нівелює муніципально-правовий принцип народовладдя, робить недовірливим сам інститут відкликання депутата місцевої ради. На нашу думку, регулювати ці муніципально-правові відносини доцільно через імперативний метод. А саме ч. 7 ст. 41 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» слід виключити, а ч. 9 ст. 41 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» викласти в редакції, відповідно до якої відповідна територіальна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день із дня прийняття рішення на своєму засіданні про відкликання депутата місцевої ради за умови дотримання вимог статей 38-40 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» щодо оформлення підписних листів та кількості підписів виборців, які підтримують пропозицію про відкликання депутата місцевої ради, зобов'язана в порядку, передбаченому законом про місцеві вибори, визнати обраним депутатом наступного за черговістю кандидата в депутати від місцевої організації партії або призначити проміжні вибори депутата у відповідному одномандатному виборчому окрузі. Застосування імперативного методу правового регулювання цих муніципально-правових відносин відновить дієвість інституту відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.

Висновки. Муніципально-правовий інститут є основним системно організуючим складовим елементом муніципального права Укра-

їни та являє собою сукупність функціонально й інституційно пов'язаних та взаємообумовлених муніципально-правових норм та, в окремих випадках, правових норм інших галузей права (як матеріального і процесуального характеру), що спрямовані на регулювання й охорону історично традиційно сформованих однорідних груп суспільних відносин, які належать до предмету муніципального права України.

Формування в науці муніципального права функціонально довершеної доктрини інститутів муніципального права України, виокремлення недоліків їх нормативно-правового закріплення та фактичної реалізації, обґрунтування та втілення пропозицій щодо їх вдосконалення буде запорукою прогресивного розвитку муніципального права України в інтересах людини, територіальних громад та Українського народу.

Список літератури:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. К.: Юрінком, 1996. 80 с.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України станом на 22 березня 2018 року № 2376-VIII). Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
3. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 року № 93-IV (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України станом на 22 березня 2017 року № 1971-VIII). Офіційний вісник України. 2002. № 31. Ст. 1453.
4. Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 року № 2625-III (зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 20 листопада 2012 року № 5492-VI). Офіційний вісник України. 2001. № 32. Ст. 1449.
5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року № 157-VIII (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України від 4 вересня 2015 року № 676-VIII, від 26 листопада 2015 року № 835-VIII, від 25 грудня 2015 року № 925-VIII, від 7 грудня 2017 року, від 3 квітня 2018 року № 2379-VIII). Офіційний вісник України. 2015. № 13. Ст. 91.
6. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР. Офіційний вісник України. 1997. № 29. Ст. 8.
7. Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах. Том 9, 1980. С. 203. URL: <http://sum.in.ua/s/systema>.
8. Білозьоров Є.В., Гіда Є.О., Завальний А.М. та ін. Актуальні проблеми теорії держави та права: навч. посіб. / За заг. ред. Є.О. Гіди. К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2010. 260 с.
9. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 333 с.
10. Гусарев С.Д., Олійник А.Ю., Слюсаренко О.Л. Теорія права і держави: навч. посіб. К.: Всеукраїн. асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 270 с.
11. Демиденко В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (у схемах): посібник. К.: КНТ, 2007. 440 с.
12. Демиденко В.О. Принципи муніципального права як фундаментальна основа муніципальної реформи в Україні. Часопис Київського університету права. 2017. № 1. С. 40–44.
13. Добробог Л.М. Підгалузь права і комплексна галузь права як елементи системи права: проблемні аспекти. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. С. 27–29.
14. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 5: Р–Т / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. К.: Наукова думка, 2006. 705 с.
15. Загальна теорія держави і права: підручник / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Пет-ришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
16. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2003. 672 с.
17. Муніципальне право України: підручник / В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький, М.О. Баймуратов та ін.; за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
18. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства. Учебник для юридических вузов и факультетов. М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА М, 1999. 552 с.
19. Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: підручник / За ред. Баймуратова М.О. 2-ге вид. доп. К.: Правова єдність, 2009. 720 с.
20. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник. 3-тє видання. К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. 524 с.
21. Теория государства и права: учебник / Под ред. Матузов Н.И., Малько А.В. М.: Юристъ, 2004. 768 с.

22. Теорія держави та права: навч. посіб. / Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний. К.: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

23. Горун О.В., Камінська Н.В., Фатхутдінова О.В. Теорія держави та права: навч. посіб. К.: КНТ, 2011. 216 с.

ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ИНСТИТУТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО ПРАВА УКРАИНЫ

Сегодня есть острая потребность значительно усилить научно-теоретическое обеспечение именно муниципального права Украины. Ведь муниципальное право Украины наряду с другими отраслями национального права Украины должно сформулировать правовые основы расцвета Украины и ее административно-территориальных единиц.

Как представляется, повышение эффективности правового регулирования муниципально-правовых отношений возможно не только путем совершенствования законодательства, но и за счет научно обоснованного усиления взаимодействия, взаимосвязи между различными структурными элементами системы муниципального права, его совершенствования, устранения пробелов, противоречий и тому подобное.

Нынешняя система муниципального права Украины включает такие элементы, как: а) принципы муниципального права; б) муниципально-правовые нормы; в) муниципально-правовые институты; г) подотрасль муниципального процесса.

Формирование в науке муниципального права функционально взвешенной доктрины институтов муниципального права Украины, выделение недостатков их нормативно-правового закрепления и фактической реализации, обоснование и внедрение предложений по их совершенствованию будет залогом прогрессивного развития муниципального права Украины в интересах человека, территориальных общин и Украинского народа.

На основе системного анализа целесообразно сформулировать вывод, что муниципально-правовой институт является основным составляющим элементом муниципального права Украины и представляет собой совокупность функционально и институционально связанных и взаимообусловленных муниципально-правовых норм и, в отдельных случаях, правовых норм других отраслей права (материального и процессуального характера), направленных на регулирование и охрану исторически традиционно сложившихся однородных групп общественных отношений, которые относятся к предмету муниципального права Украины.

Ключевые слова: институт муниципального права Украины, система муниципального права Украины, признаки муниципально-правовых институтов, система права, муниципальное право Украины.

GENERAL THEORETICAL DESCRIPTION OF INSTITUTES OF THE MUNICIPAL LAW OF UKRAINE

Today, there is an urgent need to substantially strengthen the scientific and theoretical support of the municipal law of Ukraine. Since the municipal law of Ukraine, along with other branches of national law of Ukraine, should formulate the legal principles of prosperity of Ukraine and its administrative-territorial units.

It seems that increasing the effectiveness of legal regulation of municipal-legal relations is possible not only through the improvement of the legislation, but also at the expense of scientifically grounded strengthening of interaction, the relationship between the various structural elements of the system of municipal law, its improvement, elimination of gaps, contradictions, etc.

The current system of municipal law of Ukraine includes such elements as: a) the principles of municipal law; b) the norms of municipal law; c) municipal-legal institutes; d) the subdivision of the municipal process.

Formation in the science of the municipal law of the functionally perfect doctrine of the institutions of the municipal law of Ukraine, highlighting the shortcomings of their legal regulation and actual implementation, substantiation and implementation of proposals for their improvement will be the key to the progressive development of the municipal law of Ukraine in the interests of man, the territorial communities and the Ukrainian people.

On the basis of system analysis it is expedient to formulate the conclusion that the municipal legal institute is the main constituent element of the municipal law of Ukraine and represents a set of functionally and institutionally related municipal law norms and, in some cases, legal norms of other branches of the national system of law (as a material and procedural nature) aimed at the regulation and protection of historically formed homogeneous groups of social relations that belong to the subject of the municipal law of Ukraine.

Key words: institute of municipal law of Ukraine, system of municipal law of Ukraine, signs of municipal-legal institutes, system of law, municipal law of Ukraine.